

Henkilöstötilat

Opas henkilöstötilasäädösten soveltamisesta työpaikoilla

Sisältö

Lukijalle	3	Henkilöstötilat rakennustyössä	17	
Keskeiset säädökset ja muut ohjeet	4	Henkilöstötilat erityistilanteissa	20	
Työturvallisuuslaki.....	4	Työt, joissa pitää olla erillinen	säilytystila pito- ja työvaatteille	
Muu lainsäädäntö.....	5	sekä henkilökohtaisten	suojavälineiden puhdistus- ja	
Työehtosopimukset	6	säilytystila	20	
RT 94-10969 Pysyvien		Työt, joissa pitää olla erillinen		
työpaikkojen puku-, pesu-		säilytystila pito- ja työvaatteille	21	
ja wc-tilat.....	6	Työt, joissa voidaan tarvita	erillinen säilytystila pito- ja	
Pukeutumis- ja vaatteiden säilytystilat	7	työvaatteille	23	
Peseytymistilat	9	Työt, joissa tarvitaan erillinen	säilytystila pito- ja työvaatteille	
Wc-tilat	11	hygienia- tai puhtausvaatimusten	saavuttamiseksi.....	24
Ruokailutilat	12	Tupakoinnin kieltö ja henkilöstötilat	25	
Lepohuone	14	Lähteet ja lisätietoja	26	
Liikkuvan työn henkilöstötilat	15			

Julkaisija: Työturvallisuuskeskus TTK
Teksti: Toivo Niskanen ja Pirkko Mäkinen
Taitto: Innocorp Oy
Valokuvat: Jari Härkönen
Paino: Painojussit Oy
1. painos 2010
ISBN: 978-951-810-415-8 (nid.)
ISBN: 978-951-810-416-5 (pdf)

Lukijalle

Työelämässä on ollut tarve saada koottua yhteen tietoa henkilöstötiloja koskevien säästöjen velvoitteista, niiden soveltamisesta ja hyvistä käytännöistä. Tässä oppaassa on tarkasteltu henkilöstötilojen järjestämisen säästövelvoitteita ja soveltamista sekä näkökohtia, jotka vaikuttavat henkilöstötilojen mitoittamiseen ja varustukseen.

Henkilöstötilat tarkoittavat lainsäädännössä kokonaisuutta, joka muodostuu tiloista koskien ruokailua, pukeutumista, peseytymistä, wc-tiloja, ja vaatteiden kuivatusta sekä erityisissä tilanteissa tarvittavia tiloja työntekijän lepoa varten.

Henkilöstötilojen järjestämisen perusta on työturvallisuuslaki (738/2002). Sen pohjalta on annettu henkilöstötiloista tarkempia alemmanasteisia säästöjä. Lisäksi on erityissäästöjä tietyistä toimialoista ja töistä. Myös monet työehtosopimukset sisältävät yksityiskohtaisia vaatimuksia henkilöstötiloista.

Tämä opas koskee kaikkia toimialoja. Opas on tarkoitettu työpaikkojen esimiesten, työsuojelehenkilöstön ja myös työntekijöiden käyttöön.

Ruokailutilassa on varusteena jääkaappi, mikroaaltouuni ja vesipiste sekä riittävä määrä pöytiä ja tuoleja.

Keskeiset säädökset ja muut ohjeet

Työturvallisuuslaki

Työturvallisuuslaki (738/2002) on puitelaki, jota sovelletaan kaikissa töissä. Työturvallisuuslain 48 § säätelee yleisvaatimukset työpaikkojen henkilöstötiloille kaikilla toimialoilla. Tiettyjen töiden henkilöstötiloista on annettu tarkempia säädöksiä työturvallisuuslain nojalla.

Työpaikalla tai sen välittömässä läheisyydessä tulee olla työntekijöiden käytössä riittävät ja asianmukaiset peseytymis-, pukeutumis- ja vaatteiden säilytystilat, ruokailu-, lepo- ja käymälätilat sekä muut henkilöstötilat (esim. vaatteiden kuivatus-tilat). Työntekijöiden saatavilla tulee olla myös riittävästi kelvollista juomavettä.

Raskaana olevilla naisilla ja imettävillä äideillä on tarvittaessa oltava mahdollisuus mennä lepohuoneeseen tai muuhun sopivaan paikkaan lepäämään.

Yhteisellä työpaikalla pääasiallista määräysvaltaa käyttävän työnantajan on muiden työnantajien kanssa yhdessä järjestettävä työntekijöiden henkilöstötilat tarkoituksenmukaisesti.

Yleisiä työturvallisuuslain soveltamisen näkökulmia henkilöstötilojen järjestämiseen

Työturvallisuuslaki edellyttää, että henkilöstötilat ovat työpaikalla tai sen välittömässä läheisyydessä ja ne ovat työn luonteeseen ja kestoon sekä työntekijöiden lukumäärään nähden riittävät ja asianmukaisesti varustetut.

Miehille ja naisille tulee tarvittaessa olla erillisiä pesu- ja pukuhuoneita, wc-tiloja sekä oleskelu- ja lepotiloja työpaikoissa, joissa on sekä miespuolisia että naispuolisia työntekijöitä. Raskaana olevilla naisilla tulee olla mahdollisuus mennä lepäämään. Tarvittaessa levon tarpeen arvioi esimerkiksi työterveyshuolto.

Henkilöstötilojen järjestämisen tavoitteena on määrällinen ja laadullinen riittävyys sekä asianmukainen varustus. Tärkeitä ovat myös henkilöstötilojen

tarkoituksenmukaiset kalusteet. Tarkoituksenmukaisuutta edesauttavat materiaalien ja kalusteiden kulutuskestävyys ja helppohoitoisuus, jotka vähentävät siivoustarvetta ja lisäävät käyttäjien työviihtyvyyttä.

Samassakin työpaikassa tehdään toisistaan poikkeavia töitä, jotka asettavat erilaisia vaatimuksia henkilöstötiloille. Henkilöstötilojen järjestämisessä otetaan huomioon esimerkiksi seuraavat kriteerit: työpaikan työhygienian, työvaatteiden likaantuminen, työn pölyisyys, märkyys, hiostavuus sekä työn raskaus.

Henkilöstötilat tulisi sijoittaa työpaikkojen lähelle. Pysyvissä työpaikoissa henkilöstötilat on yleensä tarkoituksenmukaista sijoittaa samaan rakennukseen työtilojen kanssa tai erilliseen oheisrakennukseen, joka yhdistetään toiminnallisesti työtiloihin. Näin saadaan tilat varmasti rauhoitetuksi esim. tuotantotoiminnan melulta, pölyltä, epäpuhtauksilta, liialta, hajuilta, kemiallisilta haitoilta sekä epämiellyttäviltä lämpötiloilta.

Henkilöstötiloissa on syytä kiinnittää myös erityistä huomiota poistumis- ja kulkuteiden riittävyteen, pintakäsittelyjen ja kalusteiden kulutuskestävyyteen sekä asianmukaisiin vesi- ja kosteuseristyksiin. Lisäksi on erityistä syytä kiinnittää huomiota tilojen siivottavuuteen.

Mitä tarkoittaa työturvallisuuslain teksti ”työpaikalla tai sen välittömässä läheisyydessä”?

Käytännössä henkilöstötilat on järjestettävä työpaikalla pääsääntöisesti niin, että ne sijaitsevat helpon kulkuyhteyden päässä ja tarkoituksenmukaisissa paikoissa työpaikalla tai sen välittömässä läheisyydessä.

Työturvallisuuslaki edellyttää, että työnantaja suunnittelee, valitsee ja mitoittaa työolosuhteita parantavat toimenpiteet yleisten työturvallisuuslakiin kirjatujen työsuojeluperiaatteiden mukaan.

Tämä koskee myös henkilöstötilojen järjestämistä.

Kiinteissä työpaikoissa henkilöstötilat tulisi järjestää siten että niihin pääsee työpaikan työkohteista helposti. Työpaikan työkohteista yhteys puku-, pesu- ja wc-tiloihin on toteutettava siten, että työntekijät eivät joudu kulkemaan niihin kohtuuttoman pitkiä matkoja. Useimmiten käytännössä tämä tarkoittaa välitöntä yhteyttä rakennuksessa sisäkautta.

Mitä tarkoittaa työturvallisuuslain teksti "työn luonne ja kesto sekä työntekijöiden lukumäärä huomioon ottaen"?

Pukeutumis-, peseytymis- ja wc-tilat tulee olla erikseen naisille ja miehille. Henkilöstötilojen toteutuksessa tulee ottaa huomioon työn ominaisuudet, työntekijöiden siirtyminen työkohteesta toiseen ja henkilöstötiloja käyttävien työntekijöiden lukumäärä. Henkilöstötilojen järjestämisessä on otettava huomioon nais- ja mies-työntekijöiden määrä, ja henkilöstötilojen tulee antaa työntekijöille myös yksityisyyden suoja.

Henkilöstötilojen tulee olla riittävän tilavat ja niihin ei saa päästä työpaikan ilman epäpuhtaudet, pölyt tai muut vastaavat työpaikan haittatekijät.

Henkilöstötilojen tulee olla varusteiltaan sellaiset, että ne edistävät työntekijöiden työolojen terveellisyyttä ja turvallisuutta. Työntekijöiden on voitava siirtyä vapaalle työajan jälkeen puhtaina työstä johtuvista vaarallisista tai haitallista työperäisistä kemiallisista, biologista tai vastaavista altisteista.

Mitä tarkoittaa työturvallisuuslain teksti "riittävät ja asianmukaisesti varustetut"?

Riittävät henkilöstötilat tarkoittavat sekä määrällisesti että laadullisesti tarkoitukseenmukaisia peseytymis-, pukeutumis- ja vaatteiden säilytystiloja sekä ruokailu-, käymälä- ja lepotiloja.

Asianmukaisuus tarkoittaa, että on järjestettävä naisille ja miehille erilliset peseytymis-, pukeutumis- ja vaatteiden säilytystilat sekä käymälätilat (wc-tilat). Jos erillisiä tiloja ei ole järjestetty perustelluista syistä, niin tiloissa on oltava lukittavat ovet.

Asianmukaisuus tarkoittaa myös tilojen puhtautta siten, että peseytymistiloissa seinät ja lattiat on päällystetty sopivalla vedenpitävällä materiaalilla, jotta ne on hygieenisesti helppo puhdistaa. Esim. wc-tiloissa tulee olla asianmukaiset varusteet ja laitteet. Henkilöstötilojen on oltava hyvin valaistu ja niissä on oltava riittävä koneellinen tai luonnollinen ilmanvaihto.

Peseytymis- ja wc-tiloissa on yleensä tarpeen olla vesijohtoverkoston kuuma ja kylmä juokseva vesi tai vastaava sekä asianmukaiset varusteet ja laitteet.

Tarkoituksenmukaiset suihkutilat on järjestettävä esimerkiksi likaiseen työhön. Henkilöstötiloissa lämpötilan on yleensä oltava vähintään 18°C. Valaistuksen tulee olla henkilöstötiloissa riittävän hyvä. Riittävänä valaistusvoimakkuutena voidaan yleensä pitää noin 200 luksia.

Muu lainsäädäntö

Monet alemmanasteiset säädökset ja tiettyjä toimialoja tai töitä koskevat erityissäädökset täydentävät työturvallisuuslain asettamia henkilöstötilavaatimuksia. Ne antavat tarkempia veloitteita työpaikan henkilöstötiloista ja niiden varustuksesta. Seuraavassa on luettelo näistä säädöksistä. Säädösten määräykset on käsitelty oppaassa tarkimmin kyseisessä asiayhteydessä.

- Valtioneuvoston asetus työpaikkojen turvallisuus- ja terveystaatuimuksesta (577/2003) 4–6 §
- Valtioneuvoston päätös työntekijöiden suojelemisesta työhön liittyvältä biologisten tekijöiden aiheuttamalta vaaralta (1155/1993) 5, 9 ja 11 §

- Valtioneuvoston päätös työhön liittyvän syöpävaaran torjunnasta (716/2000) 12 §
- Valtioneuvoston päätös lyijytyöstä (1154/1993) 5 §
- Valtioneuvoston päätös asbestityöstä (1380/1994) 6, 8 ja 14 §
- Valtioneuvoston päätös työturvallisuuslain soveltamisesta torjunta-aineen käsittelyyn ja levitykseen metsätoissa (538/1989) 5 ja 6 §
- Valtioneuvoston asetus rakennustyön turvallisuudesta (205/2009) 79 §:n henkilöstötilat
- Työministeriön päätös rakennustyömaiden henkilöstötiloista (977/1994) 1–10 §.

Työehtosopimukset

Eri alojen työehtosopimuksissa on sekä henkilöstötiloja että työvaatetusta koskevia sopimuskohdita. Henkilöstötiloja suunniteltaessa ja toteutettaessa sekä työvaatetusta hankittaessa sopimuskohdat on selvitettävä ja otettava huomioon.

RT 94-10969 Pysyvien työpaikkojen puku-, pesu- ja wc-tilat

Vuonna 2009 uusitussa RT-ohjekortissa (RT 94-10969) esitetään pysyvien työpaikkojen puku-, pesu- ja wc-tilojen suunnitteluohjeita. Ohjeet perustuvat työturvallisuuslakiin, mutta sisältävät myös sen ulkopuolisia hyväksi katsottuja suunnittelu- ja mitoitusohjeita. Tämä RT-ohje korvaa aiemman RT 94-10053 -ohjekortin.

Lisäksi henkilöstötilojen suunnittelun yhteydessä voidaan käyttää seuraavia RT kortteja:

- RT 94-10515 Teollisuuden henkilöstötilat
- RT 09-10884 Esteetön liikkumis- ja toimimisympäristö.
- RT 93-10932 Asuntosuunnittelu. Hygienianhoito.
- RT 60-10816 Vesi- ja viemärikalusteiden asennus.
- RT 75-10569 Sisätilojen sähkövalaistus.

Pukeutumis- ja vaatteiden säilytystilat

Työpaikalla on säädösten mukaan oltava työntekijöille riittävät ja asianmukaisesti varustetut pukeutumis- ja vaatteiden säilytystilat. Pukeutumistilojen tulee olla työn luonteeseen ja työntekijöiden lukumäärään nähden riittävän tilavia ja helposti käytettävissä.

Jos työ edellyttää työvaatteiden käyttöä, pukeutumistilojen tulee täyttää pääsääntöisesti seuraavat vaatimukset:

- Jokaisella työntekijä on lukittava vaatekaappi.
- Vaatekaapit sijoitetaan erilliseen pukeutumistilaan.
- Pukeutumistilat ovat peseytymistilojen välittömässä yhteydessä.
- Vaatekaappi on kaksiosainen tai käytössä on kaksi erillistä kaappia, kun
 - työ on likaavaa
 - käytetään vaarallisia kemikaaleja tai muita aineita
 - kosteus tai muut olosuhteet sitä edellyttävät.
- Tarvittaessa vaatekaapeista poistetaan ilmaa koneellisesti hajun ja kosteuden takia.
- Pukeutumistilassa on istuimet.
- Työntekijän yksityisyys varmistuu.

Toimistotyössä ja muussa vastaavassa työssä vaatekaappi tai naulakko voidaan sijoittaa omaan työhuoneeseen. Jos vaatekaappia ei ole, tarvitaan lukittava lokero tai muu lukittava säilytystila henkilökoh- taisille esineille.

Jos työehtosopimus säättää pukeutu- mistiloista tarkemmin, näitä sopimuk- sia noudatetaan työehtosopimusten soveltamisaloilla.

Pukeutumistilojen koko

Pukeutumistilojen tai pukuhuoneen kokoa määriteltäessä otetaan huomioon vaatteiden säilytystapa ja tiloja kerralla käyttävien työntekijöiden määrä. Koko ilmaistaan pinta-alana työntekijää kohti.

Pukeutumistilan pinta-alaksi riittää 0,8 m² vapaata lattiapinta-alaa jokaista tilaa kerrallaan käyttävää kohti. Jos työ- ja käyttövaatteet säilytetään erillisessä vaatekaapissa työhuoneessa tai samassa tai erillisessä pukeutumistilassa, tulisi lattiapinta-alan olla vähintään 1,3 m² työntekijää kohti. Vaatekaapin leveyden tulee olla 30–50 cm säilytettävien työvaatteiden määrästä ja työn likaisuudesta riippuen.

Työvaatteiden ja -jalkineiden kuivatustilat

Työntekijöillä tulee olla mahdollisuus tarvittaessa kuivattaa työvaatteet ja -jalkineet työpäivän jälkeen seuraavaa työpäivää varten. Työntekijöiden käyttöön on varattava erillistä, hyvin ilmastoitua vaatteiden ja jalkineiden kuivatustilaa, jos työvaat- teet tai -jalkineet voivat kastua tai kostua työssä. Tällaista työtä on esimerkiksi ulkotyö, hikoilua aiheuttava työ kuumas- sa työympäristössä, raskas ruumiillinen työ, siivoustyö ja työ, jossa joudutaan käyttämään sellaista suojavaatetusta, joka aiheuttaa runsasta hikoilemista.

Kostuneiden työvaatteiden ja -jalki- neiden kuivattamiseen tarvitaan riittävän suuri, tehokkaasti tuuletettu kuivaushuo- ne tai riittävällä lämmitys- ja tuuletuste- holla varustetut kuivauskaapit.

Kuivaustilojen vaatimukset:

- Sijoittuvat pukeutumistilojen yhteyteen.
- Ilmavaihto on riittävän tehokas.
- Lämpötila on kuivatukseen sopiva.
- Mitoituksessa otetaan huomioon työntekijämäärä.
- Mitoitus on riittävä kaikkina vuodenaikoina.
- Työvaatteille ja -jalkineille on tarvittavat säleikköhyllyt ja kannakkeet.

Työvaatteiden ja -jalkineiden kuivaustiloihin on useimmiten tarpeen järjestää koneellinen ilmanvaihto. Tarvittaessa voidaan käyttää tuuletinta tai lämminilmapuuhallinta ilmanvirtauksen parantamiseen

ja riittävän lämpötilan saavuttamiseen. Tulo- ja poistoilma on järjestettävä siten, että kuivaustiloista ei pääse kosteutta, hajua tai muita hygieenisiä haittatekijöitä pukeutumistiloihin. On huomattava, että säädösten mukaan työvaatteille tulee olla erilliset säilytystilat kuin muille vaatteille, jos kosteus sitä edellyttää.

Lainsäädännön kohdat:

- Työturvallisuuslaki (738/2002) 48 §
- Valtioneuvoston asetus työpaikkojen turvallisuus- ja terveysvaatimuksista (577/2003) 5 §

Suunnitteluohjeet:

- RT 94-10969 Pysyvien työpaikkojen puku-, pesu- ja wc-tilat
- RT 94-10515 Teollisuuden henkilöstötilat

Työntekijöiden käyttöön on varattu lukittavat pukukaapit. Ilmavaihto parantaa pukukaappien hygieniatasoa.

Peseytymistilat

Työpaikalla on säädösten mukaan oltava työntekijöille riittävät ja asianmukaisesti varustetut peseytymistilat. Niissä tulee olla tarvittava määrä pesupaikkoja ja peseytymislaitteita, kuten esim. suihkuja. Peseytymistilojen on oltava pukeutumistilojen välittömässä yhteydessä ja peseytymistiloissa tulee olla käytön kannalta asianmukainen lämpötila.

Tarvittavien peseytymispaikkojen määrä riippuu työn laadusta. Työssä käytettävien aineiden vaarallisuus, työn likaisuus ja raskaus, työympäristön kosteus ja kuumuus sekä muut työolot vaikuttavat peseytymistiloissa tarvittavien peseytymislaitteiden laatuun, määrään ja sijoittamiseen.

Tehtäessä likaavaa työtä tulee työpaikalle järjestää muusta tilasta erotettu pesutila, jossa on käsienpesu- ja suihku-mahdollisuus. Wc-tilassa oleva pesuallas voidaan lukea varsinaiseksi pesupaikaksi vain likaamattomassa työssä.

Peseytymistilojen yleiset vaatimukset:

- Sijainti on sellainen, että pesutilojen käyttö on helppoa.
- Peseytymistilat ovat pukeutumistilojen välittömässä yhteydessä tai niiden välillä on helppo kulkuyhteys.
- Peseytymistiloissa on juokseva lämmin ja kylmä vesi.
- Pesunesteet ja puhtaat kertakäyttö-pyyhkeet ovat varusteina.
- Pesutilan lattia ei ole liukas.

Pesupaikkojen yleiset määrävaatimukset:

- Likaavassa työssä on yksi pesupaikka neljälle työntekijälle.
- Vähäisessä määrin likaavassa työssä on yksi pesupaikka 8–10 työntekijälle ja likaamattomassa työssä 10–20 työntekijälle.
- Suihkumäärät valitaan työn likaavuuden mukaan: esimerkiksi erittäin likaavassa työssä on yksi suihku 5–25 työntekijälle ja likaamattomassa työssä on yksi suihku 50 työntekijälle.

Käytännössä miehille ja naisille tulee olla erilliset peseytymis- ja suihkutilat. Jos tämä ei ole perustellusta syystä mahdollista, voidaan peseytymistilat ja wc-tilat järjestää tietynä erillisenä huonetilana, jossa on lukittava ovi ja jota käyttää yksi henkilö kerrallaan.

Suihkutilat ovat yleensä toteutettu peseytymistiloissa olevina vierekkäisinä suihkutiloina. Vierekkäiset suihkutilat erotetaan toisistaan jakoseinillä. Suihkutila on tarpeen erottaa pukeutumistilasta siten, ettei vesi pääse pukeutumistilaan.

Peseytymistilojen pinta-ala ja niiden lukumäärä riippuu työntekijöiden lukumäärästä, työn työhygienistä olosuhteista, työn likaavuudesta sekä siitä käsitelläänkö työssä terveydelle haitallisia tai vaarallisia materiaaleja. Peseytymistilojen pinta-alaohjeet on kirjattu henkilöstötilojen suunnitteluohjeisiin (RT-kortit).

Lainsäädännön kohdat:

- Työturvallisuuslaki (738/2002) 48 §
- Valtioneuvoston asetus työpaikkojen turvallisuus- ja terveystaajimuksista (577/2003) 6 §

Suunnitteluohjeet:

- RT 94-10969 Pysyvien työpaikkojen puku-, pesu- ja wc-tilat
- RT 94-10515 Teollisuuden henkilöstötilat.

Pesutila on varustettu suihkuilla ja saippuatelineillä. Tilassa on koneellinen ilmanvaihto ja pinnat ovat helposti puhdistettavia.

Wc-tilat

Työpaikalla on säädösten mukaan oltava työntekijöille riittävät ja asianmukaisesti varustetut käymälätilat (wc-tilat). Wc-tilojen tulee sijaita lähellä työskentelypaikkoja ja vähintään yhden wc:n tulee sijaita pukeutumistilojen yhteydessä. Wc-tilat on erotettava työpaikan muista tiloista ja wc-tilat varataan erikseen naisille ja miehille riittävä määrä.

Riittävät wc-tilat:

- Yksi wc-tila jokaista 20 miestä tai 15 naista kohti on yleensä riittävä.
- Pienillä, alle 5 työntekijän työpaikoilla voi olla yhteinen wc-tila naisille ja miehille työn laadusta ja muista työoloista riippuen.
- Wc-tilan yhteydessä tulee olla käsienpesupaikka.
- Kiinteillä työpaikoilla käsisuihku on vakiintunut vaatimus sekä naisten että miesten wc-tilassa.
- Toimistotyössä tulee wc-tilan yhteydessä olla laajennettu etuhuone vaatteiden vaihtoa varten, mikäli naisille ei ole erillistä pukuhuonetta.

Yleisölle tarkoitettuja wc-tiloja ei yleensä pidetä riittävinä työntekijöiden käyttöön. Julkisten wc-tilojen käyttö ei ole hyväksyttävää, jos työnantajan järjestämien tilojen toteutus on kohtuudella mahdollista. Jos työntekijät työskentelevät syrjäisillä työpaikoilla ja sieltä puuttuu sopiva vesijohtojärjestelmä, niin on tarpeen järjestää kemiallinen wc- sekä peseytymistilat asianmukaisesti.

Lainsäädännön kohdat:

- Työturvallisuuslaki (738/2002) 48 §
- Valtioneuvoston asetus työpaikkojen turvallisuus- ja terveysvaatimuksista (577/2003) 6 §

Suunnitteluohjeet:

- RT 94-10969 Pysyvien työpaikkojen puku-, pesu- ja wc-tilat
- RT 94-10515 Teollisuuden henkilöstötilat

Ruokailutilat

Työpaikalla on säädösten mukaan oltava työntekijöille riittävät ja asianmukaisesti varustetut ruokailutilat. Työntekijöiden käyttöön tarkoitettujen ruokailuhuoneiden tulee olla tarkoitukseen sopivia ja työntekijöiden määrään nähden riittävän tilavia. Yleisten hygienia- ja terveystaivastusten vuoksi ruokailuun tarkoitettu tila olisi varattava ja sisustettava yksinomaan ruokailua varten.

Ruokailutiloilla on yleensä kaksi tarkoitusta: ruokailu ja ruokatunnin tai muun tauon vietto. Useissa työehtosopimuksissa on tarkkojakin määräyksiä ruokailutiloista, niiden varustuksesta ja käytöstä.

Ruokailutilan vaatimukset ja varusteet:

- Sijainti on sellainen, että kaikilla työntekijöillä on mahdollisuus käyttää ruokailutilaa ruokatauon aikana.
- Ruokailutilaa on noin 1 neliometri jokaista työntekijää kohti suurimman kerrallaan ruokailevien määrän mukaan.
- Tilan tarvetta voidaan pienentää ruokailutauon porrastuksella.
- Kätet voidaan pestä käsienspesupaikassa ennen ruokailua.
- Varusteena on riittävä määrä asianmukaisia pöytiä ja selkänojallisia istuimia.
- Varusteena on jääkaappi ruoan ja juoman säilyttämistä varten ja mahdollisuus ruoan lämmittämiseen (esim. mikroaaltouuni).

Ruokailutilan varusteena on kalusteiden lisäksi jääkaappi, mikroaaltouuni, vesipiste ja kahvinkeitin. Ruokailutila ja takana oleva taukotila on erotettu sermillä viereisestä käytävästä, mikä parantaa viihtyvyyttä.

Työpaikkaruokalan yhteydessä ruokailutilat mitoitetaan suurimman mahdollisen samanaikaisesti ruokatunnilla olevien työntekijöiden lukumäärän mukaan. Milloin ruokatunnin porrastus toimii ruokatuntia lyhyemmällä jaksolla tai työpaikkaruokala on niin etäällä työskentelypaikoista, etteivät työntekijät voi sitä tauoillaan käyttää, niin tällöin tulee varata muuta oleskelutilaa työntekijöiden käyttöön.

Lisäksi tulee ottaa huomioon ruokailun järjestäminen vuorotyöntekijöille ja sellaisille työntekijöille, jotka tuotantomenetelmän vuoksi eivät voi poistua työskentely-

paikoiltaan. Jos työntekijät voivat käyttää järjestetysti ulkopuolisia ruokailupalveluja ruokataukonsa aikana, voidaan ruokailutilojen määrää vastaavasti pienentää.

Lainsäädännön kohdat:

- Työturvallisuuslaki (738/2002) 48 §
- Valtioneuvoston asetus työpaikkojen turvallisuus- ja terveysturvallisuudesta (577/2003) 4 §

Suunnitteluohjeet:

- RT 94-10969 Pysyvien työpaikkojen puku-, pesu- ja wc-tilat

Työpaikkaruokala voi palvella usean työnantajan henkilöstöä.

Lepuhuone

Työntekijöillä on säädösten mukaan oltava mahdollisuus mennä lepohuoneeseen työpaikalla tarvittaessa.

Lepotilojen järjestämiselle voi olla erityinen syy. Työn kuormittavuus, elpymistäuot kuumatyössä tai työtehtävien muu jaksoittaisuus ovat esimerkkejä erityisistä syistä. Jaksottaiseen työhön sisältyy taukoja, jolloin työntekijät joutuvat olemaan työpaikalla säännöllisesti tai toistuvasti työhön sidottuna varsinaista työtä tekemättä. Esimerkkejä ovat työ liikenteessä tai paloasemilla sekä terminaalityö.

Tilannekohtaisen arvioinnin perusteella tulee tarvittaessa työpaikoilla, joilla ei ole mahdollisuutta viettää asianmukaisia lepotaik odotusaikoja työhuoneessa, järjestää erityisiä lepoaoneita tai oleskelutilaa

työntekijöille. Raskaana olevilla naisilla ja imettävillä äideillä on tarvittaessa oltava mahdollisuus mennä lepoaoneeseen tai muuhun sopivaan paikkaan lepäämään.

Lepooneen tarve on syytä ottaa huomioon uusia työpaikkoja suunniteltaessa tai olemassa olevia työpaikkoja olennaisesti uudelleen järjestettäessä. Muuten vähimmäisratkaisuksi riittää asianmukainen oleskelutila, jossa taukojen ja odotusaikojen viettäminen on tarkoituksenmukaista.

Lainsäädännön kohdat:

- Työturvallisuuslaki (738/2002) 48 §
- Valtioneuvoston asetus työpaikkojen turvallisuus- ja terveystaatuimuksista (577/2003) 4 §

Liikkuvan työn henkilöstötilat

Myös liikkuvissa töissä työntekijöillä tulee olla mahdollisuus henkilöstötilojen käyttöön. Esimerkiksi linja-autoliikenteessä ja reitiltään säännönmukaisessa rahtiliikenteessä on usein ongelmana järjestää taukopaikat ja sovittaa henkilöstötilojen käyttö työaikasunnitteluun. Tilanne on järjestettävä siten, että työnantaja järjestää tosiasiallisen mahdollisuuden ruokailuun, wc- ja pesutilojen käyttöön sekä pidempien taukojen pitoon.

Eri toimialoilla ja eri töissä työturvallisuuslain henkilöstötiloja koskeva soveltaminen voi vaatia erityisjärjestelyjä, kun työntekijät liikkuvat laajalla alueella. Liikkuvaa työtä tekeviä työntekijäryhmiä on liikennetyön lisäksi esimerkiksi siivousalan töissä, tietyissä korjaajien ja asentajien töissä, kotisairaanhoidotyössä ja monissa muissa töissä lähes kaikilla toimialoilla.

Tietyissä töissä voi olla erityisiä esimerkiksi työhygienian asettamia vaatimuksia. Tällöin työt on suunniteltava niin, että työntekijöillä on tosiasiallinen mahdollisuus käyttää henkilöstötiloja ennen työvuoron alkua, taukojen aikana tai työvuoron jälkeen. Lisäksi työnantajan voi olla tarpeen sopia työntekijöiden kanssa sopimusruokapaikka.

Henkilöstötilojen käyttö voidaan toteuttaa liikkuvissa töissä, esimerkiksi kuljetusalalla, seuraavasti:

- Työnantaja järjestää työajan jaksoituksen siten, että työturvallisuuslain tarkoittamat henkilöstötilat ovat käytettävissä ja ruokatauot pidettävissä tähän tarkoitukseen varatussa tilassa.
- Vaihtoehtoisesti työnantaja määrittelee työaikasunnitelman mukaisesti ruokataukojen pitopaikat sopimusruokalaan.
- Henkilöstötilat tai osa niistä voidaan toteuttaa yhdessä muiden työnantajien kanssa tai käyttää läheisyydessä olevia tiloja tai palveluja; järjestelyistä on välttämätöntä sopia työntekijöiden kanssa etukäteen.
- Työnantaja suunnittelee ja järjestää yhteistoiminnassa työntekijöiden kanssa työt henkilöstötilojen käytön kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla.

Esimerkki henkilöstötilojen käytöstä linja-autoliikenteessä

Linjaliikenteen autonkuljettajan työssä tauot ovat usein tärkeä osa työturvallisuuslain tarkoittamaa kuormituksen vähentämistä. Tauoista on säädetty työaikalaissa, jonka mukaan yhtäjaksoinen ajoaika voi enimmillään olla viisi ja puoli tuntia

Henkilöstötilojen käyttö voidaan toteuttaa linjaliikenteessä niin, että työnantaja järjestää työajan siten, että työturvallisuuslain tarkoittamat henkilöstötilat ovat käytettävissä ja ruokatauot pidettävissä esimerkiksi varikolla.

Työnantaja voi liikenteen työaika-suunnitelmassa tai suunnitellessaan linjojen ajo-ajat määritellä ruokataukojen pitopaikat mm. varikoille tai pääte pysäkeillä tai niiden läheisyydessä olevaan sopimusruokalaan. Ratkaisu on mahdollista toteuttaa siten, että työnantaja on tehnyt asiasta kirjallisen sopimuksen kyseisen ruokailupaikan

kanssa siten, että linja-autonkuljettajilla on sopimukseen perustuva oikeus ja tosiasiallinen mahdollisuus lepotaunon viettoon, ruokailuun ja wc-tilojen käyttöön.

Henkilöstötilojen käyttö voi olla hankalaa tai mahdotonta olosuhteiden muuttuessa tai vaihdellessa huomattavasti. Esimerkiksi liikenneuhkien, vaikeiden ajokeli- ja sääolosuhteiden ja muiden häiriöiden takia sarjasuunnitelmassa tarkoitettujen henkilöstötilojen käyttö ei aina ole mahdollista. Hyvä käytäntö on, että työnantaja merkitsee sarjasuunnitelmiin useampia kohteita, joissa esimerkiksi ruokatauko tai lepotauko voidaan pitää. Mahdollinen ratkaisu on usein myös tietyllä risteyspysäkillä usean liikennöitsijän käyttöön järjestetty taukopaikka ja wc:n käyttömahdollisuus. Tilat toteutetaan yleensä yhdessä tilaajien kanssa.

Henkilöstötilat rakennustyössä

Rakennustyön henkilöstötiloista on säädetty erikseen valtioneuvoston asetuksessa rakennustyön turvallisuudesta (205/2009) ja tarkemmin työministeriön päätöksessä rakennustyömaiden henkilöstötiloista (977/1994).

Rakennustyön turvallisuudesta annetun asetuksen mukaan työnantajan on huolehdittava siitä, että työmaalla tai sen välittömässä läheisyydessä on työntekijöiden käytössä asianmukaiset henkilöstötilat. Henkilöstötilojen järjestämisessä otetaan huomioon työntekijöiden lukumäärä, työn laatu ja jatkuvuus. Yhteisellä työpaikalla työnantajat (pääurakoitsija, aliorakoitsijat) voivat huolehtia henkilöstötiloista myös yhteistyössä.

Yllä mainitut säädökset eivät koske työnantajan työntekijöiden käyttöön työpaikalla tai sen läheisyydessä mahdollisesti varaamien asuintilojen terveydellisiä vaatimuksia, vaan niistä säädetään erikseen.

Rakennustyömaan henkilöstötilavaatimukset

Pukeutumistilojen vaatimukset:

- Pukeutumistilat ovat riittävän tilavat.
- Jokaiselle työntekijällä on mahdollisuus työvaatteiden sekä omien vaatteiden ja henkilökohtaisten tavaroiden säilyttämiseen toisistaan erillään lukitussa kaapissa.
- Pukukaapin vähimmäismitat:
 - leveys 400 mm, syvyys 500 mm ja korkeus 1500–1800 mm
 - vaatekaappien etäisyys vastakkaisesta seinästä ovien avautumissuunnassa vähintään 1,4 m
 - jos kaappirivit ovat vastakkain ja pukeutuminen tapahtuu niiden välissä, kaappien välinen etäisyys vähintään 2,1 m
- Pukeutumistiloissa on keskimäärin yksi istuinpaikka kahta työntekijää kohti.

Rakennustyömaan pukeutumistilassa on lukittavat pukukaapit.

Peseytymis- ja suihkutilojen vaatimukset:

- Peseytymistilat ovat pukeutumistilojen välittömässä läheisyydessä.
- Mikäli peseytymistilat ovat pukeutumistilojen kanssa samassa huonetilassa, ne erotetaan toiminnallisesti toisistaan.
- Mikäli peseytymis- ja pukeutumistilat ovat eri huonetiloissa, tilojen välillä on suojattu kulkuyhteys.
- Peseytymistiloissa on riittävän lämmintä pesuvettä, tarvittava määrä pesuainetta ja asianmukaisia pyyhkeitä.
- Peseytymislaitteita on työn likaisuuteen nähden riittävä määrä, vähintään yhdet noin 8 työntekijää kohti (käymälässä olevaa pesuallasta ei lueta peseytymislaitteisiin).
- Suihkuja järjestetään työntekijöiden käyttöön riittävä määrä, jos työn luonne tai terveyssyyt sitä edellyttävät.
- Suihkutilat ovat riittävän suuria, jotta työntekijällä on riittävästi tilaa liikkumiseen, peseytymiseen ja kuivaamiseen.
- Suihku eristetään sopivalla tavalla muusta pesutilasta.
- Miehille ja naisille järjestetään erilliset suihkutilat tai mahdollisuus käyttää niitä erikseen.
- Suihkuissa on kuuma ja kylmä vesi.

Rakennustyömaan peseytymistila on varustettu suihkulla.

Käymälätilojen vaatimukset:

- Käymälöitä varataan riittävä määrä työskentelypaikkojen, pukeutumistilojen sekä suihku- tai peseytymistilojen läheisyyteen.
- Käymälät järjestetään erikseen miehille ja naisille.
- Käymälöissä on asianmukaiset wc-laitteet.
- Miesten käymälätilaan sijoitetaan pisoaari, joka erotetaan muusta tilasta tarvittaessa ovella.
- Käymälätilojen yhteydessä on käsien pesupaikka.
- Käymälätilat pidetään puhtaana (4 § 2 mom.).

Vaatteiden kuivatustilojen vaatimukset:

- Märkien ja kosteiden vaatteiden sekä jalkineiden kuivattamista varten on oltava työntekijämäärä, vuodenaika sekä rakennusvaihe ja muut olosuhteet huomioon ottaen riittävän suuri, tehokkaasti tuuletettu ja sopivan lämmin kuivaushuone
- Kuivaushuoneen asemesta voidaan käyttää riittävällä lämmitys- ja tuuletusteholla varustettuja kuivauskaappeja
- Ilman tulo ja poisto on järjestettävä siten, että kuivaushuoneesta ja -kaapeista ei pääse haitallista kosteutta tai hajua muihin tiloihin.

Rakennustyömaan ruokailutilojen ohjearvona on, että ruokailutilaa on vähintään yksi neliometri työntekijää kohden. Ruokailutilat on kalustettava asianmukaisilla pöydillä ja selkänöjällisillä istuimilla. Jos ruokailutiloissa ei ole mahdollisuutta lämpimän aterian saantiin, tilat on varustettava laitteilla mukana tuodun ruoan ja juoman säilyttämistä ja lämmittämistä varten. Ruokailutilassa on tällöin oltava jääkaappi. Ruokailutilojen yhteyteen tai niiden välittömään läheisyyteen on varattava käsien pesupaikka.

Lainsäädännön kohdat:

- Valtioneuvoston asetus rakennustyön turvallisuudesta (205/2009) 79 §
- Työministeriön päätös rakennustyömaiden henkilöstötiloista (977/1994) 1–10 §

Rakennustyömaan ruokailutila. Varusteena ovat jääkaappi ja mikroaaltouuni sekä kahvinkeitin.

Henkilöstötilat erityistilanteissa

Jotkut altisteet työssä asettavat erityisvaatimuksia peseytymis- ja pukeutumistiloille. Kyseiset erityisvaatimukset on kirjattu tällöin näitä töitä koskevaan erityislainsäädäntöön.

Näissä erityissäädöksissä normaaleista peseytymis- ja pukeutumistiloista poikkeavia tiloja voivat olla tilat, joissa

- henkilökohtaiset suojavälineet riisutaan, puhdistetaan ja säilytetään
- työvaatteet riisutaan ja säilytetään
- pitovaatteet säilytetään ja puetaan päälle.

Peseytymis- ja pukeutumistilat voivat muodostua näistä kaikista kolmesta tilasta tai jostakin niiden yhdistelmästä.

Työt, joissa pitää olla erillinen säilytystila pito- ja työvaatteille sekä henkilökohtaisten suojavälineiden puhdistus- ja säilytystila

Altistuminen biologisille tekijöille

Terveysvaaraa aiheuttavia biologisia tekijöitä voivat olla esimerkiksi erilaiset virukset, bakteerit, sienet, homeet, loiset, alkueläimet, entsyymit ja soluviljelmät. Vaaraa aiheuttaville biologisille tekijöille voidaan altistua esimerkiksi seuraavissa töissä:

- työ elintarviketehtaissa
- maataloustyö
- työ, jossa joudutaan kosketuksiin eläinten tai eläinperäisten tuotteiden kanssa
- terveydenhoitotyö, mukaan lukien työ erityisyksiköissä ja yksiköissä, joissa käsitellään kuolleita
- työ kliinisissä, eläinlääketieteellisissä ja diagnostisissa laboratorioissa lukuun ottamatta diagnostisia mikrobiologisia laboratorioita
- työ jätteiden käsittelylaitoksissa
- työ jätevedenpuhdistamossa.

Työntekijöiden käyttöön tulee antaa tarkoituksenmukainen suojavaatetus tai muu tarkoituksenmukainen erityisvaatetus. Tarkoituksenmukaisten ja riittävien pesu- ja käymälätilojen lisäksi työntekijöiden käytössä on oltava tarvittaessa silmänpesulaitteet ja antiseptiset ihonpuhdistusaineet.

Työvaatteet ja suojavaatetus on riisuttava lähdeettäessä työskentelyalueelta ja säilytettävä erillään muusta vaatetuksesta, sillä vaatteet voivat olla biologisten tekijöiden saastuttamia. Lisäksi suojavaatetus ja muut tarvittavat suojeluvälineet on voitava tarkastaa ja puhdistaa ja korjata ennen jokaista käyttöä tai ainakin jokaisen käytön jälkeen. Vaatteet ja suojeluvälineet on voitava pestä tarvittaessa tai hävittää ja korvata uudella.

Altistumisen tasosta ja biologisesta tekijästä riippuen voivat torjuntatoimenpiteet olla edellä mainittuja tiukemmat, kuten esim. kaikkien vaatteiden vaihto.

Lisäksi on huomattava, että työntekijät eivät saa syödä tai juoda työskentelyalueilla, joissa on vaara saastua biologisilla tekijöillä.

Lainsäädännön kohdat:

- Työturvallisuuslaki (738/2002) 48 §
- Valtioneuvoston päätös työntekijöiden suojelemisesta työhön liittyvältä biologisten tekijöiden aiheuttamalta vaaralta (1155/1993) 11 §

Altistuminen syöpävaarallisille aineille

Kaikissa niissä töissä ja toiminnoissa, joissa on mahdollisuus altistua syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville tekijöille, työnantajan tulee varmistaa, että

- työntekijät eivät syö tai juo alueella, jolla on mahdollisuus altistua syöpäsairauden vaaraa aiheuttavalle tekijälle
- työntekijöiden käyttöön annetaan asianmukainen suojavaatetus tai muu riittävä erityisvaatetus

- työ- ja suojavaatteille ja arkivaatteille varataan erilliset säilytystilat
- työntekijöiden käyttöön varataan sopivat pesu- ja käymälätilat
- suojavaalineet säilytetään kunnollisesti selvästi määritellyssä paikassa
- suojavaalineet tarkastetaan ja puhdistetaan, jos mahdollista, ennen jokaista käyttöä ja aina käytön jälkeen
- vialliset välineet korjataan tai uusitaan ennen käyttöä.

Lainsäädännön kohdat:

- Työturvallisuuslaki (738/2002) 48 §
- Valtioneuvoston asetus työhön liittyvän syöpävaaran torjunnasta (715/2000) 12 §

Asbestityö

Asbestityötä ja altistuksen vähentämistä asbestityössä säädellään tarkoin lainsäädännössä. Työnantajan tulee ryhdyttävä toimenpiteisiin, joilla estetään työntekijöiden sekä heidän vaatetuksensa mukana tai muulla tavoin tapahtuva asbestin kulkeutuminen työpaikalta muualle. Työntekijöille on varattava sopiva työ- ja suojavaatetus, jota työntekijän tulee huolellisesti ja ohjeiden mukaan käyttää ja hoitaa.

Asbestityössä työnantajan on huolehdittava, että

- asbestialtistusalueella ei syödä tai juoda
- työntekijöille varataan paikka, jossa he voivat syödä tai juoda altistumatta asbestipölylle
- työvaatetuksen asianmukaista käyttöä, tarkastusta ja puhdistusta valvotaan
- työ- ja suojavaatteet jätetään työn jälkeen työpaikalle
- työntekijöiden pitovaatteille varataan työ- ja suojavaatteiden säilytyspaikasta erilliset säilytyspaikat
- työntekijöille varataan asianmukaiset pesu- ja käymälävarustukset sekä pölyisten toimintojen ollessa kyseessä suihkut.

Jos työnantaja ei itse hoida asbestityössä käytettyjen vaatteiden hävittämistä tai puhdistusta, ne voidaan pesettää sellaisessa ulkopuolisessa laitoksessa, jossa on varusteet tämänkaltaiseen pesuun. Tällöin vaatetus on kuljetettava pesulaan suljetuissa säiliöissä.

Työ, jossa altistutaan keraamisille kiuksille, voidaan rinnastaa asbestityöhön. Tällaisia töitä ovat esimerkiksi lasikuitujen valmistus, eräät puolijohdeteollisuuden työt, sulattojen ja valssaamoiden uunien lämpöeristeiden käsittely. Tällöin työssä vaaditaan, että työnantaja huolehtii vastaavasti edellä kuvatuista henkilöstötila- ja suojavaatetustoimenpiteistä.

Lainsäädännön kohdat:

- Työturvallisuuslaki (738/2002) 48 §
- Valtioneuvoston päätös asbestityöstä (1380/1994) 8 §
- Valtioneuvoston asetus asbestityöstä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta (318/2006) 6 ja 14 §.

Työt, joissa pitää olla erillinen säilytystila pito- ja työvaatteille

Lyijytyö

Lyijylle altistuvien työntekijöiden käyttöön on varattava työpaikalle tai sen välitörmässä läheisyyteen riittävästi tarkoitukseenmukaisia tiloja, suihkuja, välineitä ja aineita peseytymistä varten sekä riittävästi tarkoitukseenmukaisia tiloja vaatteiden vaihtoa ja säilytystä varten.

Työnantajan tulee huolehtia, että

- työntekijän käytössä on kaksi pukukaappia, joista toinen on työvaatteita ja toinen pitovaatteita varten
- työvaatteiden ja pitovaatteiden pukukaapit sijoitetaan eri tiloihin, jos työssä käytetään tai käsitellään säännöllisesti lyijyä; pukuhuoneet liittyvät tällöin toisiinsa pesuhuoneen välityksellä

- tilojen ja välineiden järjestystä ja puhtautta ylläpidetään
- työntekijöillä on työvuoron päätyttyä ja ruokailutaukojen aluksi sekä erityisen syyn niin vaatiessa muulloinkin mahdollisuus peseytyä huolellisesti.

Työntekijöiden tulee noudattaa työnantajan antamia ohjeita peseytymisestä työaikana ja osaltaan huolehti työvaatteidensa puhtaudesta, vaihdosta ja asianmukaisesta säilytyksestä.

Henkilöstötilavaatimuksia sovelletaan esimerkiksi seuraavissa lyijyaltistuksen vaaran sisältävissä töissä:

- työt lyijyesineiden ja -seosten romutuksessa; työt laivojen romutuksessa, akkujen valmistuksessa, ja lyijypitoisten maalien valmistuksessa
- työt lyijypitoisilla maaleilla maalattujen metallipintojen ja kappaleiden hitsauksessa, purkauksessa ja korjauksessa; työ lyijypitoisen lasimassan valmistuksessa ja kristallilasiuunien läheisyydessä; ruiskumaalaukset lyijypitoisilla maaleilla; lyijytetraetyylin tai -tetrametyylin teollinen käsittely; bensiinisäiliöiden puhdistustyö
- työt käytettäessä karkaisuun ja kuumennukseen lyijykylpyjä; lyijy-yhdisteiden käsittely muoviteollisuudessa ja kumiteollisuudessa; työt lyijyesineiden valmistuksessa; lyijypitoisten metallien valu ja käsittely
- lyijypitoisten malmien käsittely kaivoksissa ja metallien valmistuksessa; työt akkujen korjauksessa ja huollossa; lyijysepäntyö; lyijypitoisten aineiden käsittely kaapeliteollisuudessa: lyijylasitustyö posliini-, kaakeli- ja muussa savitavateollisuudessa; työt kirjametallien sulatuksessa ja valuissa kirjapainossa; työt haulien ja luotien valmistuksessa

- lyijytyöt jäädyttäväkorjaamossa, säiliöiden valmistuksessa, autokorjaamoissa ja putkijohtojen asennuksessa; muut työt, joissa on vastaava vaara terveydelle.

Lainsäädännön kohdat:

- Työturvallisuuslaki (738/2002) 48 §
- Valtioneuvoston päätös lyijytyöstä (1154/1993) 5 §

Torjunta-aineen käsittely ja levitys metsätöissä

Torjunta-ainetta käsitteleville tai levittäville työntekijöille on varattava työmaalle riittävästi kunnollista vettä, saippuaa ja pyyhkeitä peseytymistä varten. Peseytymiseen ja muuhun puhtauden hoitoon on tarvittaessa järjestettävä asianmukaiset tilat.

Työntekijöille on varattava mahdollisuus peseytyä kokonaan välittömästi työn jälkeen. Jollei mahdollisuutta peseytymiseen voida kohtuudella järjestää työmaalle tai sen välittömään läheisyyteen, se on järjestettävä muuhun tarkoituksenmukaiseen paikkaan, jossa se on käytettävissä viivytyksettä työn jälkeen.

Työnantajan on järjestettävä suojavaatetuksen ja henkilökohtaisten suoje-luvälineiden säännöllinen, tarvittaessa päivittäinen puhdistus. Työssä käytettävä suojavaatetus on työpäivän päätyttyä vaihdettava ennen työmatkaa. Suojavaatetuksen kuljetus tulee järjestää niin, että torjunta-ainetta ei kuljetuksen aikana joudu ajoneuvon henkilötiloihin.

Lisäksi on huomattava, että työ- ja pitovaatteet tulisi säilyttää erillään altistuksen välttämiseksi, vaikka sovellettavassa säädöksessä ei sitä suoraan sanotakaan.

Lainsäädännön kohdat:

- Työturvallisuuslaki (738/2002) 48 §
- Valtioneuvoston päätös työturvallisuuslain soveltamisesta torjunta-aineen käsittelyyn ja levitykseen metsätöissä (538/1989) 5 ja 6 §

Muille terveydelle vaarallisille aineille altistuminen

Työpaikkojen turvallisuus- ja terveysvaatimuksista annetun valtioneuvoston asetuksen (577/2003) 5 §:n perusteella työvaatteille tulee olla erilliset säilytystilat kuin muille vaatteille, jos työolosuhteet, esimerkiksi työssä käytettävät vaaralliset aineet, sitä edellyttävät. Koska työvaatetuksen ja erillisten säilytystilojen tarkoituksena on tällöin vähentää työntekijän altistumista terveydelle vaarallisille aineille, on työvaatetuksen hankkiminen, puhdistus ja kunnossapito työnantajan velvollisuutena.

Edellä tarkoitettuja töitä voivat olla muun muassa työt, joissa altistutaan

- elohopealle ja/tai sen yhdisteille (esimerkiksi työ klooriteollisuudessa ja loisteputkien valmistuksessa)
- fosforille (esimerkiksi eräät työt puolijohdeteollisuudessa)
- koboltille (esimerkiksi täytelanka- ja plasmahitsaus, kovametallipulverin valmistus)
- mangaanille (esimerkiksi eräät työt akku- ja terästeollisuudessa)
- kloori-, bromi- tai fluoriyhdisteille (esimerkiksi työ eräät työt puolijohdeteollisuudessa ja veden käsittelyssä)
- syaaniyhdisteille (esimerkiksi kullan ja hopean käsittely, elektrolyyttinen pinnankäsittely)
- eläinten pölylle (esimerkiksi eläinten hoito)
- jauhopölylle (esimerkiksi leipomot ja myllyt)
- torjunta-aineille (esimerkiksi torjunta-aineiden käsittely ja levitys maataloudessa, puutarhoilla, viljan peittäus)
- silikaateille.

Muita vastaavia töitä voivat olla esimerkiksi hitsaus- ja polttoleikkaustyö (voidaan altistua kromille, nikkelille, lyijylle, molybdeenille ja mangaanille), juottaminen (voidaan altistua lyijylle ja kadmiumille), ongelmajätteiden käsittely, saastuneiden maa-alueiden käsittely ja räjähdysaineen valmistus ja käsittely.

Lainsäädännön kohdat:

- Työturvallisuuslaki (738/2002) 15, 48 §
- Valtioneuvoston asetus työpaikkojen turvallisuus- ja terveysvaatimuksista (577/2003) 5 §

Työt, joissa voidaan tarvita erillinen säilytystila pito- ja työvaatteille

Valtioneuvoston asetus (577/2003) työpaikkojen turvallisuus- ja terveysvaatimuksista vaatii 5 §:n perusteella työvaatteille erilliset säilytystilat, jos kosteus, lika ja muut vastaavat olosuhteet sitä edellyttävät. Tällöin myös itse työt ovat yleensä varsin likaavia.

Tällaisia erittäin likaavia tai pölyisiä töitä voivat olla muun muassa:

- valimotyö: metallin sulatus ja valaminen (voidaan altistua myös syöpävaarallisille aineille ja lyijylle), painevalu, metallien valssaus ja takominen, valujen puhdistaminen
- säiliötyö
- työ autokorjaamoissa ja -purkaamoissa
- ajoneuvojen pesu (voidaan altistua myös liuotinbensinille)
- pinnankäsittelytyö: hiontatyö ja pulveri- ja ruiskumaalaus (voidaan altistua myös lyijylle ja kromaateille)
- kappaleiden pesu hapolla ja peittäus
- puhallusvillan levitys
- palo- ja pelastustoimen työt
- työ kyllästyslaitoksilla

- eräät kunnossapito- ja huoltotyöt (esimerkiksi viemärien, kattilalaitosten, säiliöiden, putkistojen ja altaiden puhdistaminen)
- nuohoustyö
- uretaanivalu ja uretaanivalujen jälkikäsittely, kuten purseiden poisto
- rehun tuotanto (käsitellään teurasjätteitä)
- kivenmurskaus, kivityö (voidaan altistua myös kvartsipölylle)
- työ epoksi- ja polyesterihartsien kanssa (lujitemuovityöt)
- hiekka- ja raepuhallus
- home- ja kosteusvaurioituneiden rakenteiden purkutytöt
- työ, joissa altistutaan kvartsipölylle
- turpeen nosto
- liiman teko vaneritehtaalla.

Lisäksi esimerkkejä tämän tyyppisistä töistä ovat seuraavat:

- teurastustyö
- työ jäteveden puhdistamolla ja jätteiden käsittely
- maataloustyö: eläinten hoito, työ lannan ja lannankäsittelylaitteiden kanssa
- lujitemuovityö ja vulkanointityö
- nahka- ja turkistyo, varsinkin prosessin alkupää (voidaan myös altistua kromaateille, orgaanisille hapoille, perkloorietyleenille, aldehydeille ja väriaineille)
- siivoustyöt sekä huolto- ja kunnossapitotyöt
- työt, jossa altistutaan rikkihiilelle tai rikkivedylle.

Lainsäädännön kohdat:

- Työturvallisuuslaki (738/2002) 15, 48 §
- Valtioneuvoston asetus työpaikkojen turvallisuus- ja terveysturvallisuudesta (577/2003) 5 §

Työt, joissa tarvitaan erillinen säilytystila pito- ja työvaatteille hygienia- tai puhtausvaatimusten saavuttamiseksi

Edellä mainittujen töiden lisäksi on olemassa töitä, joissa erityiset hygienia- tai puhtausvaatimukset edellyttävät erillisiä pukutiloja pito- ja työvaatteille tai muita vastaavia järjestelyjä. Tällaisia töitä löytyy esimerkiksi sairaaloista, laboratorioista, kodinhoitoalalta ja lääke-, elintarvike-, elektroniikka-, pakkaus- sekä kosmetiikkateollisuudesta.

Näissä töistä puhtausvaatimus perustuu tehtävään työhön. Tällöin suojavaatetuksen tai erillisten pukutilojen edellyttäminen on kirjattu muuhun kuin työturvallisuuslainsäädäntöön.

Lainsäädännön kohdat:

- Työturvallisuuslaki (738/2002) 15, 48 §
- Valtioneuvoston asetus työpaikkojen turvallisuus- ja terveysturvallisuudesta (577/2003) 5 §

Tupakoinnin kieltö ja henkilöstötilat

Laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi säätää, että tupakointi on kielletty työyhteisöjen yhteisissä ja yleisissä sekä asiakkaille tarkoitetuissa sisätiloissa (693/1976 12 §; muutos 700/2006). Työyhteisön yhteisellä tilalla tarkoitetaan esim. työyhteisössä työntekijöille tarkoitettua tai heidän yhteisessä käytössään olevaa lepo-, ruokailu-, saniteetti- ja muuta henkilöstötilaa.

Edellä mainitun pääperiaatteen poikkeuksista on säädetty lain 13 §:ssä (693/1976 13 §; muutokset 765/1994 ja 700/2006). Lainkohdan mukaan tupakointi voidaan sallia tähän tarkoitukseen varatussa huoneessa tai asianomaisen huoneiston tai tilan osassa siten, ettei tupakansavu pääse kulkeutumaan niihin sisätiloihin, joissa tupakointi on kielletty. Lainkohta säätää myös muista poikkeuksista.

Lähteet ja lisätietoja

1. Työturvallisuuslaki (738/2002)
8, 10, 15, 38, 40 ja 48 §.
www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738
2. Valtioneuvoston asetus työpaikkojen turvallisuus- ja terveystaamuksista (577/2003) 4–6 §.
www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2003/20030577
3. Valtioneuvoston päätös työntekijöiden suojelemisesta työhön liittyvältä biologisten tekijöiden aiheuttamalta vaaralta (1155/1993) 5, 9 ja 11 §.
www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1993/19931155
4. Valtioneuvoston päätös työhön liittyvän syöpävaaran torjunnasta (716/2000) 12 §.
www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000716
5. Valtioneuvoston päätös lyijytyöstä (1154/1993) 5 §
www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1993/19931154
6. Valtioneuvoston päätös asbestityöstä (1380/1994) 8 §
www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1994/19941380
7. Valtioneuvoston asetus asbestityöstä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta (318/2006) 6 ja 14 §
www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2006/20060318
8. Valtioneuvoston päätös työturvallisuuslain soveltamisesta torjunta-aineen käsittelyyn ja levitykseen metsätöissä (538/1989) 5 ja 6 §
www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1989/19890538
9. Valtioneuvoston asetus rakennustyön turvallisuudesta (205/2009) 79 §:n henkilöstötilat
www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2009/20090205
10. Työministeriön päätös rakennustyömaiden henkilöstötiloista (977/1994) 1–10 §
www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1994/19940977
11. Laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi (693/1976; muutos 765/1994; muutos 700/2006) 12 ja 13 §
www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1976/19760693
12. Työehtosopimukset
13. Pysyvien työpaikkojen puku-, pesu- ja WC-tilat (2009) RT 94-10969
14. Teollisuuden henkilöstötilat RT 94-10515

Henkilöstötilat

Opas henkilöstötilasäädösten soveltamisesta työpaikoilla

Työelämässä on ollut tarve saada koottua yhteen tietoa henkilöstötiloja koskevien säädösten velvoitteista, niiden soveltamisesta ja hyvistä käytännöistä. Tässä oppaassa on tarkasteltu henkilöstötilojen järjestämisen säädösvelvoitteita ja soveltamista sekä näkökohtia, jotka vaikuttavat henkilöstötilojen mitoittamiseen ja varustukseen.

Opas on tarkoitettu kaikille toimialoille esimiesten, työsuojeluhenkilöstön ja työntekijöiden käyttöön.